

УДК 159.9

DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-3-26

УМОВИ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ СПІВРОБІТНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ярещенко Олександр Валентинович,
аспірант кафедри практичної психології

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

yareshkonauka@gmail.com

ORCID 0000-0002-4518-7361

Мета. Метою статті є дослідження умов розвитку морально-психологічної стійкості співробітників Національної поліції України.

Методи. Проходження служби у правоохоронних органах висуває перед особою низку умов до морально-психологічної стійкості, що не досліджені всебічно у вітчизняній психологічній науці. Дослідження потребує аспект забезпечення безперервного розвитку морально-психологічної стійкості співробітників Національної поліції України. Для досягнення мети та розв'язання завдань дослідження було обрано такі методологічні підходи, як аксіологічний, андрагогічний і системний. Аксіологічний підхід дає змогу розглядати одним з головних завдань процесу розвитку морально-психологічної стійкості особистості залучення співробітників поліції до соціокультурних цінностей. Андрагогічний підхід орієнтований на цілісність суб'єкт-суб'єктної взаємодії, синергетичну методологію. Системний підхід дає змогу розглядати внутрішню структуру морально-психологічної стійкості, виділяючи інтегровані в неї компоненти: когнітивно-операційний, мотиваційно-ціннісний, організаційно-особистісний, рефлексивний.

Результати. Стійкість морального-психологічного стану у загальному розумінні є ступенем здатності особистості протистояти тиску, не піддаватися негативним впливам зовнішнього соціального та природного середовища, факторам і обставинам як службового, так і соціального характеру. Під організаційними умовами формування психологічної стійкості співробітників Національної поліції України варто розуміти сукупність взаємозалежних факторів, необхідних для ефективного розвитку у співробітників поліції морально-психологічної стійкості, що сприяє успішному здійсненню ними професійної діяльності. Формування морально-психологічної стійкості співробітників поліції варто розглядати з позицій аксіологічного, андрагогічного та системного підходів. З точки зору аксіологічного підходу розвиток морально-психологічної стійкості особистості відбувається у процесі навчання та виховання і досягається шляхом підвищення рівня внутрішньої мотивації співробітників поліції до професійної діяльності. Андрагогічний підхід передбачає побудову розвитку морально-психологічної стійкості особистості співробітника поліції на системі взаємодоповнюючих принципів (єдності особистісної, соціокультурної та професійної спрямованості; єдності розвитку, саморозвитку і службової підготовки; активізації самостійності та творчого потенціалу співробітників поліції; гуманізму тощо) та наявності стимулюючого середовища. У межах системного підходу на всіх стадіях адаптації людини до професійного середовища має відбуватись безупинний та наскрізний характер розвитку морально-психологічної стійкості.

Висновки. На основі проведеного дослідження визначено поняття умов формування психологічної стійкості співробітників поліції та було доведено, що формуванню морально-психологічної стійкості співробітників поліції сприяє комплекс факторів, які потрібно розглядати з точки зору аксіологічного, андрагогічного та системного підходів.

Ключові слова: морально-психологічна стійкість, психологічний тиск, творчий потенціал, мотивація, стимулююче середовище.

CONDITIONS OF DEVELOPMENT OF MORAL-PSYCHOLOGICAL SUSTAINABILITY OF EMPLOYEES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Yareshchenko Oleksandr Valentynovych,

Postgraduate Student at the Department of Practical Psychology

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

yareshkonauka@gmail.com

ORCID 0000-0002-4518-7361

Purpose. The purpose of the article is to study the conditions of development of moral and psychological stability of employees of the National Police of Ukraine.

Methods. The passage of law enforcement service poses a number of conditions for moral and psychological stability, which have not been thoroughly explored in domestic psychological science. The research needs an aspect of ensuring the continuous development of moral and psychological resilience of officers of the National Police of Ukraine. Methodological approaches such as axiological, andragogical and systemic

have been chosen to achieve the purpose and to address the objectives of the study. The axiological approach allows one to consider as one of the main tasks of the process of development of the moral and psychological stability of the personality, the involvement of police officers in socio-cultural values. Andragogical approach is focused on the integrity of subject-subject interaction, synergistic methodology. The systemic approach allows to consider the internal structure of moral and psychological stability, distinguishing the components integrated into it: cognitive-operational, motivational-value, organizational-personality, reflexive.

Results. Stability of moral and psychological state in the general sense is the degree of the ability of the individual to withstand pressure, not to be exposed to negative influences of the external social and natural environment, factors and circumstances, both official and social nature. Under the organizational conditions of forming the psychological stability of the staff factors necessary for the effective development of moral and psychological resilience in police officers, which contributes to the hastily pursuing their professional activity. The formation of moral and psychological stability of police officers should be considered from the standpoint of axiological, andragogical and systematic approaches. From the point of view of the axiological approach, the development of moral and psychological stability of the individual takes place in the process of education and upbringing and is achieved by increasing the level of internal motivation of police officers to professional activity. Andragogical approach involves the development of moral and psychological stability of the personality of a police officer on the system of interdependent and complementary principles (unity of personal, sociocultural and professional orientation; unity of development, self-development and professional training; and the presence of a stimulating environment. Within the systematic approach, at all stages of human adaptation to the professional environment, there must be a continuous character development of moral and psychological stability.

Conclusions. On the basis of the above-mentioned, the concept of the conditions of formation of psychological stability of police officers was defined and it was proved that the formation of moral and psychological stability of police officers is facilitated by a set of factors that must be considered in terms of axiological, andragogical and systematic approaches.

Key words: *moral and psychological stability, psychological pressure, creative potential, motivation, stimulating environment.*

Вступ

Професійна діяльність співробітників поліції є екстремальною, потребує великої напруги, терпіння, сумлінності, знань та високої відповідальності, заснована на найсуворішому дотриманні норм закону. Найважливіша характеристика особистості співробітника поліції – морально-психологічна стійкість, що є системою психологічних якостей (знань, умінь, навичок, поглядів, переконань, мотивів, установок, особистісних рис) та визначає здатність співробітників зберігати високу функціональну активність в умовах впливу психотравмуючих факторів і успішно виконувати поставлені завдання. Себто проходження служби у правоохоронних органах висуває перед особою низку умов до морально-психологічної стійкості, які не досліджені всебічно у вітчизняній психологічній науці. Зокрема, дослідження потребує аспект забезпечення безперервного розвитку морально-психологічної стійкості співробітників Національної поліції України.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Морально-психологічна стійкість – невід’ємний бік професійних дій, а також характеристика свідомості працівника поліції, його психології, особистих якостей і підготовленості. Невідповідність підготовленості вимогам, які об’єктивно висуває до нього професійна діяльність і служба, призводить до зривів, помилок, неефективності розв’язання завдань, порушення законності, підриву авторитету правоохоронних органів і престижу професії, поганій підтримки насе-

ленням органів правопорядку, втрати громадянами віри у справедливість у суспільстві тощо. У цьому сенсі зарубіжні дослідники пов’язують слабкість нервових процесів у правоохоронців із формуванням відчуття агресії та домінування (Abrahamsen, Strype, 2010: 103). Зокрема, зарубіжними вченими часто повідомлялося про наявність таких ознак у правоохоронців, як авторитаризм, агресія, цинізм, прагнення до влади, пошук гострих відчуттів (Gaines, Kappeler, Vaughn, 1997: 54). П. Матур підкреслює, що у правоохоронців нездатність працювати з внутрішнім напруженням і стресом, пов’язаним з роботою, може призвести до грубої поведінки та поганого й образливого ставлення до громадян і колег (Mathur, 1999: 87).

С. Гріффін і Т. Бернارد пояснюють використання правоохоронцями надмірної сили теорією гніву, вказуючи на те, що поліцейські відчувають хронічне фізіологічне збудження, подібне до стресу, що призводить до того, що вони частіше бачать загрози і реагують на ці загрози, ніж інші люди (стресові ситуації призводять до неправильного тлумачення подразників як загрозливих, а отже, і до агресивної реакції). На думку цих авторів, така поведінка є наслідком соціальної ізоляції, а також відчуття стресу (що може призвести до вигорання), ризику та потенційної загрози, що відчувають правоохоронці у своїй роботі (Griffin, Bernard, 2003: 11).

К. Серон стверджує, що у взаємодії з громадянами поліцейським заборонено вико-

ристовувати непотрібну силу, зловживати своїм авторитетом, розмовляти або викристовувати образливу мову. Здебільшого громадяни очікують, що правоохоронці поводитимуться професійно. Незважаючи на певну свободу дій на «вуличному рівні», образливу мову і загрозливу поведінку (наприклад, поклавши руку на пістолет) можна сприймати як неправомірну поведінку, слабку підготовленість або зловживання владою (Seron, Pereira, Kovath, 2004: 667).

Усі зазначені можливі порушення у діяльності співробітників поліції є результатом слабого розвитку морально-психологічної стійкості.

Діяльність співробітників поліції висуває підвищені вимоги до розвитку когнітивної сфери (концентрація, розподілення і переключення уваги, спостережливність, оперативність мислення), а також до швидкості і координованості рухів. У разі виникнення проблемних ситуацій необхідна точність і швидкість дій, високий рівень відповідальності. Одним із закономірних шляхів підвищення ефективності професійної діяльності співробітників поліції є не тільки формування в них морально-психологічної стійкості у процесі професійної підготовки, але й подальший безперервний її розвиток в умовах виконання професійних завдань і безперервної самоосвіти та самовиховання.

Автор має на меті дослідити умови розвитку морально-психологічної стійкості співробітників правоохоронних органів. До завдань дослідження належить характеристика організаційних та інших умов морально-психологічної стійкості співробітників Національної поліції України.

2. Методологія та методи

Для досягнення мети та розв'язання завдань дослідження було обрано такі методологічні підходи, як аксіологічний, андрагогічний і системний. Аксіологічний підхід дає змогу розглядати одним з головних завдань процесу розвитку морально-психологічної стійкості особистості залучення співробітників поліції до соціокультурних цінностей. Андрагогічний підхід орієнтований на цілісність суб'єкт-суб'єктної взаємодії, синергетичну методологію. Системний підхід дає змогу розглядати внутрішню структуру морально-психологічної стійкості, виділяючи інтегровані в неї компоненти: когнітивно-операційний, мотиваційно-ціннісний, організаційно-особистісний, рефлексивний.

3. Результати та дискусії

Для розвитку морально-психологічної стійкості співробітників правоохоронних органів співробітнику необхідно мати власну стійку систему соціальних і професій-

них цінностей і ціннісних орієнтацій, тверду суб'єктну ціннісну позицію, що утворюють змістовну основу мотивації поведінки та виражають внутрішню основу відносин особистості з дійсністю. Ю.В. Чуфаровський зазначає, що у структурі особистості співробітника виділяють і соціально-психологічні властивості особистості: отримані та реалізовані у житті і професійній діяльності особливості контактів з основними суспільними відносинами, соціальними цінностями, нормами, групами, іншими людьми, досягненнями людської цивілізації (Чуфаровський, 2000: 55). Підставами для виявлення цих властивостей виступають реальні відносини співробітника із соціальною дійсністю. До основних з них належать: світосприйняття, мотивація досягнень у самореалізації й самоствердженні у процесі життя та професійній діяльності, відношення до досягнень і цінностей людської культури, громадянськість, групова інтегрованість у правоохоронну спільноту, колектив, комунікабельність, соціальна активність, рівень фактичної реалізації своїх психологічних можливостей у житті та професійній діяльності.

Аксіологічний підхід до формування морально-психологічної стійкості ґрунтується на тому, що співробітники правоохоронних органів стикаються з широким спектром моральних дилем і морально неоднозначних виборів, які можуть змусити їх поставити під сумнів свої моральні переконання. Крім того, можуть виникнути проблеми, коли правоохоронці змушені виконувати накази, які суперечать їхнім власним моральним переконанням. Моральні травми можуть виникнути і в ситуаціях, коли правоохоронці відчують, що вони не змогли запобігти пораненню або смерті (наприклад, «я не зробив досить для захисту потерпілої жінки та її дітей») (Blumberg, 2018: 11). У цьому аспекті з позиції аксіологічного підходу важливо, щоб цінності відповідали сенсу життя людини, при цьому активуючи внутрішній аксіологічний потенціал особистості, пропонуючи їй гуманізм і творчу волю під час вибору засобів та методів самовиховання та самоосвіти.

Розвиток морально-психологічної стійкості можливий за рахунок підвищення рівня внутрішньої мотивації співробітників поліції до відповідної діяльності. С.Л. Рубінштейн відзначав, що для здійснення дії не досить того, щоб завдання були суб'єктом зрозумілі, вони мають бути суб'єктом прийнятні. Коли суспільно значима ціль не стає особисто значимою, не актуалізує яку-небудь потребу людини, вона виступає у ролі небажаної необхідності (Рубінштейн,

2001: 215). Мотивація – це процес вибору між різними можливими діями, що регулює, спрямовує дію на досягнення специфічних для цього мотиву цільових станів та підтримує цю спрямованість. Для того щоб характер діяльності співробітника поліції відповідав суспільним вимогам, нормам і цінностям, необхідна не тільки практична, але й психологічна готовність. У зв'язку із цим необхідно докласти максимум зусиль, щоб сприяти зростанню мотиваційного потенціалу професійної діяльності, що відповідає нормам моралі. Варто пам'ятати, що не можна ззовні у процесі виховання формувати мотиви. Можна тільки сприяти цьому процесу: мотив – складне психологічне утворення, котре має побудувати сам суб'єкт (Ільїн, 2006: 114).

Розвинутий ціннісний мотив впливає на активізацію процесу розвитку морально-психологічної стійкості співробітників поліції засобами самоосвіти та самовиховання. Під саморозвитком варто розуміти власну активність людини щодо зміни себе, у розкритті, збагаченні своїх духовних потреб, творчості, свого особистісного потенціалу (Мингалеєва, 2012: 16). Саморозвиток інтегрує діяльність суб'єкта, спрямовану на розвиток характеру, здатностей та індивідуальності.

Саморозвиток відбувається шляхом самовиховання та самоосвіти. Щоб самоосвіта й самовиховання сприяли ефективному розвитку морально-психологічної стійкості, необхідно допомогти кожному співробітникові поліції критично осмислити власну професійну позицію, оцінити ступінь своєї морально-психологічної стійкості та виявити нові джерела особистісного і професійного зростання. Необхідність одержання практичного досвіду самоосвіти, самовиховання, самоаналізу продиктована фізичною, інтелектуальною та емоційною енергоємністю праці поліцейського, насиченістю різними напруженими ситуаціями. Постійне удосконалювання забезпечує інтенсивність збагачення операційного досвіду продуктивними формами поведінки замість невідповідних норм моралі та професійних стереотипів.

Специфіка андрагогічного підходу полягає у тому, що особа, що навчається, прагне до самореалізації, до самостійності, володіє життєвим (побутовим, соціальним, професійним) досвідом, який може бути використано як важливе джерело навчання як нею самою, так і її колегами; доросла особа навчається для вирішення важливої життєвої проблеми та досягнення конкретної мети; розраховує на невідкладне застосування отриманих у ході навчання вмінь,

навичок, знань; її навчальна діяльність детермінується тимчасовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами, які або обмежують, або сприяють процесу навчання; процес навчання особи організований у вигляді спільної діяльності вчителя та учня, його етапів: планування, реалізації, оцінювання та певною мірою корекції (Хайрулова, 2014: 61). У цьому сенсі розвиток морально-психологічної стійкості особистості співробітника поліції має будуватися на таких основних принципах: єдності особистісної, соціокультурної та професійної спрямованості; єдності розвитку, саморозвитку і службової підготовки; активізації самостійності та творчого потенціалу співробітників поліції; гуманізму; ціннісно-смісловій і рефлексивній спрямованості процесу розвитку морально-психологічної стійкості.

Крім того, розвиток морально-психологічної стійкості особистості співробітника поліції має протікати у стимулюючому середовищі. Стимулююче середовище – багатоконпонентне утворення, представлене сукупністю: предметно-просторових характеристик; людей – керівників, співробітників, слухачів та ін.; їхніми ціннісними орієнтаціями, характером відносин один до одного та до того, що вони роблять; значимими подіями, змістом діяльності; професійно-моральним полем, де відбувається педагогічна взаємодія.

Якщо в навчальних закладах стимулюючу функцію виконує освітнє середовище, то в умовах службової діяльності стимулююче середовище є підсистемою професійного середовища підрозділу поліції. Розвиток морально-психологічної стійкості співробітників поліції проходить у рамках морально-психологічної підготовки та цілком перетинається зі службовою діяльністю. Середовище, що стимулює розвиток морально-психологічної стійкості співробітників поліції, є складним за структурою цілісним утворенням, представленим зовнішньою і внутрішньою складовою частиною. Зовнішня складова частина включає ментальні, політичні, соціально-економічні та інші компоненти, об'єктивний вплив яких необхідно враховувати. До них, зокрема, можна віднести: соціально-економічну обстановку в країні, ставлення до співробітників поліції, яке склалось у суспільстві та ін.

Внутрішній зміст стимулюючого середовища визначають матеріальний, інформаційний і діяльнісний компоненти; елементом є педагогічний вплив того або іншого компонента на суб'єктів процесу розвитку морально-психологічної стійкості співро-

бітників поліції; системоутворюючим фактором є управління та самоврядування взаємодією учасників цього процесу; цілісність середовища забезпечується наявністю зв'язків вихідного, зворотного, зустрічного, паралельного і відносно самостійного напрямів.

Стимулююче середовище – це й оточення, в якому перебуває співробітник поліції та яке впливає на його розвиток. При цьому велике значення має той факт, що динаміка розвитку морально-психологічної стійкості співробітників поліції включає використання такого фактора, як наслідування зразкам. Наслідування у цій діяльності має особливості, що відрізняються послідовним переходом від наслідування репродуктивного характеру до творчого наслідування обраного зразка, а далі до самостійного розвитку цього феномена, фундамент якого базується на двох попередніх стадіях. Керівники (начальники) підрозділів мусять мати такі морально-психологічні якості, які визначають їхню здатність зберігати високу функціональну активність в умовах впливу психотравмуючих факторів і успішно виконувати поставлені завдання, інакше кажучи, самі мати високу морально-психологічну стійкість (Хайрулова, 2014: 67).

Стимулююче середовище відкрите, цілісне, має динамічність, керованість, має потенціал для розвитку, позитивно впливає на результативність службової діяльності співробітників, морально-психологічний клімат у службових колективах поліції, стан службової дисципліни та морально-психологічний стан особового складу.

Системний підхід передбачає, що розвиток морально-психологічної стійкості співробітників поліції має відбуватися всебічно у рамках навчальної, службової та позаслужбової діяльності. При цьому сам правоохоронець буде виступати співорганізатором і активним учасником цього процесу, найбільш зацікавленим в особистісному та професійному зростанні. Ця зацікавленість підкріплюється наявністю необхідних суб'єктних повноважень.

У розрізі системного підходу формування морально-психологічної стійкості має здійснюватися під час професійної підготовки у процесі навчання, виховання та професійно-особистісного розвитку, причому професійно-особистісний розвиток детермінований внутрішньо, а навчально-виховний процес є зовнішнім стосовно особистості. В умовах навчального складу формування морально-психологічної стійкості курсантів відбувається у процесі отримання теоретичних знань у галузі моралі, моральності, психології, соціології, а також

фізичної, тактико-спеціальної і вогневої підготовки.

Подальший розвиток морально-психологічної стійкості співробітників поліції відбувається у ході їхньої службової діяльності, оскільки формування та зміна особистості здійснюється під впливом реальних умов життя та виконання професійних обов'язків. Цей процес відбувається за допомогою підтримки службової дисципліни окремого співробітника та всього службового колективу; своєчасного та всебічного інформування співробітників, формування державно-патріотичної свідомості, морально-психологічних і бойових якостей, а також організації дозвілля співробітників; підтримки психологічної стійкості особового складу та службових колективів, збереження психологічного здоров'я співробітників в інтересах виконання оперативно-службових завдань.

Розвиток морально-психологічної стійкості відбувається також у рамках додаткової професійної освіти співробітників поліції, що містить у собі їхню професійну перепідготовку, підвищення кваліфікації та стажування, які здійснюються в освітніх закладах вищої професійної освіти, наукових установах органів виконавчої влади у сфері внутрішніх справ і спеціалізованих установах з перепідготовки та підвищення кваліфікації співробітників поліції.

Висновки

Під організаційними умовами формування психологічної стійкості співробітників Національної поліції України варто розуміти сукупність взаємозалежних факторів, необхідних для ефективного розвитку у співробітників поліції морально-психологічної стійкості, що сприяє успішному здійсненню ними професійної діяльності.

Формування морально-психологічної стійкості співробітників поліції варто розглядати з позицій аксіологічного, андрагогічного та системного підходів. З точки зору аксіологічного підходу розвиток морально-психологічної стійкості особистості відбувається у процесі навчання та виховання та досягається шляхом підвищення рівня внутрішньої мотивації співробітників поліції до професійної діяльності. Андрагогічний підхід передбачає побудову розвитку морально-психологічної стійкості особистості співробітника поліції на системі взаємозалежних та взаємодоповнюючих принципів (єдності особистісної, соціокультурної та професійної спрямованості; єдності розвитку, саморозвитку і службової підготовки; активізації самостійності та творчого потенціалу співробітників поліції; гуманізму тощо) та наявність стимулюючого

середовища. У межах системного підходу на всіх стадіях адаптації людини до професійного середовища має відбуватись безупинний та наскрізний характер розвитку морально-психологічної стійкості.

У подальшому є перспективним дослідження збереження психологічної стійкості поліцейських у особливо небезпечних ситуаціях, а також у посттравматичний період.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Abrahamsen S., Strype J. Are they all the same? Norwegian police officers' personality characteristics and tactics of conflict resolution. *Policing & Society*. 2010, No 20(1) P. 99–123.
2. Gaines L., Kappeler V., Vaughn J. *Policing in America*. Cincinnati, OH : Anderson, 1997. 676 p.
3. Mathur P. *Stress in Police in India: Recognition, diagnosis and coping strategies*. New Delhi : Gyan Publishing House, 1999. 236 p.
4. Griffin S., Bernard T. Angry aggression among police officers. *Police Quarterly*, 2003. No 6(1). P. 3–21.
5. Seron C., Pereira J., Kovath J. Judging police misconduct: "Street-Level" versus professional policing. *Law & Society Review*, 2004. No 38(4). P. 665–710.
6. Чуфаровский Ю.В. Юридическая психология. Москва : Юриспруденция, 2000. 336 с.
7. Blumberg D. Bruised Badges: The Moral Risks of Police Work and a Call for Officer Wellness. *International Journal of Emergency Mental Health*, 2018. No 20 (2). P. 1–14.
8. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 705 с.
9. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 512 с.
10. Мингалеева А.В. Педагогические условия формирования готовности к профессионально-личностному саморазвитию у будущих экономистов. Ульяновск, 2012. 194 с.
11. Хайруллова Э.Т. Организационно-педагогические условия непрерывного развития морально-психологической устойчивости сотрудников органов внутренних дел. *Казанский педагогический журнал*, 2014. № 4. С. 60–68.

REFERENCES:

1. Abrahamsen, S., Strype, J. (2010). *Are they all the same? Norwegian police officers' personality characteristics and tactics of conflict resolution*. *Policing & Society*. 20 (1). 99–123.
2. Gaines, L., Kappeler, V., Vaughn, J. (1997). *Policing in America*. Cincinnati, OH : Anderson, 676.
3. Mathur, P. (1999). *Stress in Police in India: Recognition, diagnosis and coping strategies*. New Delhi : Gyan Publishing House, 236.
4. Griffin, S., Bernard, T. (2003). *Angry aggression among police officers*. *Police Quarterly*. 6 (1). 3–21.
5. Seron, C., Pereira, J., Kovath, J. (2004). *Judging police misconduct: 'Street-Level' versus professional policing*. *Law & Society Review*. 38 (4). 665–710.
6. Chufarovskiy, Yu.V. (2000). *Yuridicheskaya psihologiya [Law psychology]*. Moskva : Yurisprudentsiya, 336 [in Russian].
7. Blumberg, D. (2018). *Bruised Badges: The Moral Risks of Police Work and a Call for Officer Wellness*. *International Journal of Emergency Mental Health*. 20 (2). 1–14.
8. Rubinshteyn, S.L. (2001). *Osnovyi obschey psihologii [Basics of General Psychology]*. Sankt-Peterburg : Piter, 705.
9. Ilin, E.P. (2006). *Motivatsiya i motivy [Motivation and motives]*. Sankt-Peterburg : Piter, 512 [in Russian].
10. Mingaleeva A.V. (2012). *Pedagogicheskie usloviya formirovaniya gotovnosti k professionalno-lichnostnomu samorazvitiyu u buduschih ekonomistov [Pedagogical conditions of formation of readiness for professional and personal self-development among future economists]*. Ulyanovsk, 194 [in Russian].
11. Hayrullova, E.T. (2014). *Organizatsionno-pedagogicheskie usloviya nepreryivnogo razvitiya moralno-psihologicheskoy ustoychivosti sotrudnikov organov vnutrennih del [Organizational and pedagogical conditions for the continuous development of the moral and psychological stability of employees of the internal affairs bodies]*. *Kazanskiy pedagogicheskiy zhurnal – Kazan Pedagogical Journal*, 4, 60–68 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 03.06.2019.

The article was received 03 June 2019.